

Moraalijulkkis eksyksissä

Bregman, Rutger (2024). Moraalinen kunnianhimo. Lakkaa haaskaamasta lahjojasi ja toteuta ihanteesi. Atena. 286 sivua.

MORAALINEN KUNNIANHIMO on opaskirja aktivismiin ja hyväntekeväisyyteen sekä näillä saatutettavan hyvinvoinnin maksimointiin. Teos on ajankohtainen, koska vaikeat ajat haastavat jokaisen miettimään, mitä voisi itse tehdä auttaakseen ihmisiä tai tehdäkseen yhteisöstään, maastaan tai maailmasta paremman paikan.

Hollantilainen historioitsija Rutger Bregman on kirjoittanut suosittuja kirjoja hyvän tekemisestä, ihmisluonteesta ja oikeudenmukaisesta politiikasta, muun muassa *Ilmaista rahaa kaikille ja muita ideoita, jotka pelas-tavat maailman* (2014) ja *Hyvän historia* (2019). Hänet tunnetaan optimismistaan ja kyvystään katsoa asioita tuoreista ja oivaltavista näkökulmista.

Nyt Bregmanin sanoma on, että oikean ja väärän tiedostaminen ei vielä riitä, eikä sekään, että tekee jonkin verran hyvää. Sen sijaan jokaisen pitäisi tehdä töitä ymmärtääkseen, miten voi maksimoida tekemänsä hyvän määrän ja sen jälkeen tehdä kovasti töitä saadakseen tuota hyvää aikaan.

IDEALISMI YKSIN EI RIITÄ

Moraalinen kunnianhimo ei ole puhdas käytännön opaskirja, mutta se sisältää paljon työkaluja, joiden avulla suunnitella aktivismia: vinkkejä aktivismin strategiaan ja

organisoidumiseen sekä itselle sopivan roolin tunnistamiseen. Tarvitaan monenlaisia osajia, kuten perustajia, johtajia, varainhankkijoita, viestijöitä, lobbareita ja analyytikoita. Toisaalta perustettavan organisaation olisi syytä olla varsin pieni.

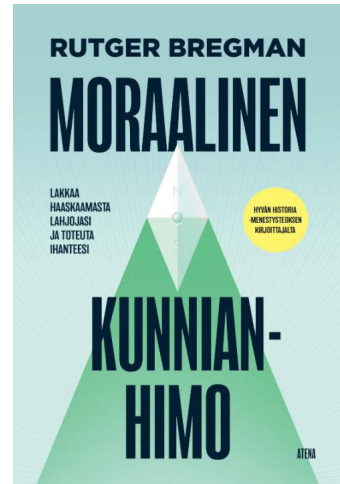
Bregman korostaa, että pelkkä idealismi ei riitä, vaan aktivistin täytyy olla realisti ja ymmärtää, miten ihmisiin ja asioihin vaikutaan tehokkaasti ja saadaan aikaan tulosta. Kaiken lisäksi pitää löytää roppakaupalla kunnianhimoa ja voitontahtoa.

Teos esittelee Britanniassa sijaitsevan koulun, joka kouluttaa aktivisteja. Sen innoittamana Bregman on itse inspiroitunut perustamaan oman vastaavan koulunsa, jonka löytää internetistä nimellä *The School for Moral Ambition*.

UTILITARISMI UUSISSA VAATTEISSA

Kansantajuinen ja kohtalaisen helppolukuinen teos edustaa tyyli- ja laajaltaan pitkään muodissa ollutta tietokirjallisuuden lajia: kerrotaan valtava määrä lyhyehköjä tositarinoita, joilla havainnollistetaan kirjan sanoma ja pyritään todistamaan kirjoittajan väitteet.

Moraalisen kunnianhimon erikoisuus on muutama tarina, jotka kirjoittaja tarkoituksellisesti ensin

kertoo virheellisesti, kunnes paljastaa asian oikean laidan kymmeniä sivuja myöhemmin. Ratkaisu sopii televisiohaastatteluun, jossa virheen voi oikaista puolen minuutin kuluttua ja saada yleisön vaikuttamaan. Kirjassa se ei toimi yhtä hyvin.

Toinen erikoisuus on se, että teos on käytännössä alusta loppuun moraalifilosofiaan kuuluvan utilitarismin kuvausta. En kuitenkaan huomannut utilitarismia mainittavan kirjassa sanallakaan, vaikka filosofit ovat kiistelleet siitä jo satojen vuosien ajan. Lukijalle tulee vaikutelma, että Bregman on keksinyt vanhalle asialle uuden nimen, aivan kuten konsultit nimeävät aika ajoin uudelleen vanhoja asioita tehdäkseen niillä enemmän rahaa.

ARGUMENTAATIO PETTÄÄ

Kirjan ytimessä on ideologia nimeltä efektiivinen altruismi, jonka tavoite on maksimoida hyväntekeväisyyden aikaansaama hyöty.

EFEKTIIVISESTÄ ALTRUISMISTA LÖYTÄMÄNSÄ EPÄLOOGISUUDEN HYVÄKSYESSÄÄN BREGMAN JÄÄ EKSYSIIN.

Moraalisen kunnianhimon tavoin sekin pyrkii optimoimaan aikaansaadun hyvän määrää.

Efektiivistä altruismia käsitellessään Bregman kuitenkin ajautuu erikoisille poluille, ja hänen argumentaationsa pettää. Ensinnä hän puhuu vaihtoehtoisesta tavasta, jolla ihminen voi maksimoida hyvää. Ideana on hankkiutua työhön, joka ei välttämättä ole eettinen, mutta jossa tienaa paljon rahaa, esimerkiksi pankkiirina. Isoista tuloista voi sitten lahjoittaa enemmän hyväntekeväisyyteen.

Idea voi kuulostaa hyvältä, mutta mistä tietää, että nuori ihminen säilyttää ihanteensa uralla edetessään ja ryhtyy lahjoittajaksi? Esimerkkinä efektiivisen altruismin kannattajasta teoksessa on Sam Bankman-Fried, joka ensin nousi ideologian sankariksi ja joka sitten tuomittiin Yhdysvaltain historian suurimpiin kuuluvassa petosoikeudenkäynnissä.

Bregman kritisoi ideologiaa siitä, että ”vaikka efektiivisen altruismin kannattajat priorisoivat loputtomiin, monet heistä tuntuivat hyvin helposti tyytyvän olemassa olevaan, äärimmäisen eriarvoiseen järjestelmään.” Tällä hän viittaa sekä epäoikeudenmukaiseen yhteiskuntaan että maailmanlaajuiseen talousjärjestykseen veroparatiiseineen ja muine epäkohtineen.

Bregman ihmettelee, miksi efektiivinen altruismi keskittyy

kapeasti fokuusoituihin hyväntekeväisyysprojekteihin, mutta jättää vastaamatta paljon isompaan kysymykseen: miten pääsemme tästä järjestelmästä eroon? Kysymykseen ei tosin löydy vastausta, vaikka kirjoittaja antaa niin ymmärtää.

Tämä on valitettavasti vain yksi lukuisista kohdista, joissa Bregmanin argumentaatio pettää.

Efektiivisestä altruismista löytämänsä epäloogisuuden hyväksyessään Bregman jää eksyksiin. Hän selvästi haluaa oikeudenmukaisemman maailman, mutta jättää pohtimatta suurten systemisten ongelmien ratkaisua ja keskittyy sen sijaan pistemäisten ongelmien etsimiseen ja ratkaisuun.

PERUSTAISIMMEKO KULTIN?

Bregman kehottaa aktivisteja perustamaan kultin, vaikka sanalla on yleisessä kielenkäytössä negatiivinen merkitys. ’Kultilla’ hän viittaa vahvaan motivaatioon ja sitoutumiseen.

Kirjan esimerkkitarina kultista on kuitenkin tyrmäävä. Kultin perustaja on Yhdysvaltain presidentin Donald Trumpin takapiruna toimiva Piilaakson sijoittaja Peter Thiel, joka tunnetaan muun muassa demokratian vastaisista näkemyksistään. Thielin ”kultin” yksi jäsen on puolestaan Trumpin lähipiiriin kuuluva yrittäjä ja miljardööri Elon Musk. Esimerkissään

Bregman ei näe mitään erikoista.

Nyt Trump on ollut presidenttinä kaksi kuukautta, ja Bregmanin mainitsema kolmikko kumppaneineen on aiheuttanut jo niin suuret inhimilliset ja taloudelliset vahingot, että kirjan innoittaman aktivismin hyödyt lienevät niihin verrattuna mitättömät.

LUKIJALTA VAADITAAN KRIITTISYYTTÄ

Moraalisen kunnianhimon markkinointi sanoo, että kyseessä ei ole *self-help*-kirja, mutta sellainen se on. Kirja pyrkii auttamaan ihmisiä löytämään elämälleen tarkoitusta.

Lukija löytää teoksesta hyvää pohdittavaa, ja se voi auttaa tunnistamaan tapoja, joilla maailmaa voi parantaa. Suomessakin kirja on inspiroinut muun muassa joulukuisen Lucia-neidon tukikampanjan sen jälkeen, kun tehtävään valittu Daniela Owusu oli joutunut rasistisen hyökkäyksen kohteeksi.

Rutger Bregman on hyvällä asialla, mutta lukuisine puutteineen hänen teoksensa edellyttää lukijalta valveutuneisuutta.

PEKKA KANERVA

KTM, puhe- ja esiintymistaidon valmentaja